

דו"ח ביקורת
בטיחות במוסדות חינוך

הטיפול בליקויי בטיחות במוסדות החינוך

כללי

במסגרת תחומי הטיפול השונים של רשויות מקומיות, נושא הבטיחות במוסדות חינוך הוא בעל אופי ייחודי – הן משום שמדובר בליקויים/מפגעים העלולים להוות סכנה מיידית ושעבור חלק מהם נדרש לצורך הסרתם/תיקונם טיפול דחוף תוך היערכות מתאימה לכך; והן משום שעסקינן בתינוקות של בית רבן השוהים במקומות הלימוד שלהם כאשר על העירייה ומערכת החינוך מוטלת חובה מוסרית וחוקית לספק להם סביבת לימוד בטוחה ובטיחותית.

בהתאם להחלטת ממשלת ישראל נטל האחראיות הישירה לבטיחות התלמידים והמורים חל על בעלי מוסדות החינוך (העירייה/הבעלות) כאשר האחראיות הכוללת חלה על משרד החינוך.

מטרות הביקורת

הביקורת בדקה את תחומי האחראיות, תהליכי העבודה, האיתור ואופן הטיפול והמעקב בכל הנוגע לליקויים/מפגעי בטיחות במוסדות החינוך העירוניים.

נושאים שנבדקו:

- הגורמים בעירייה הקשורים לנושאי בטיחות במוס"ח.
- קביעת סדרי עדיפויות לטיפול בליקויים/מפגעים.
- סקר הבטיחות (המבדק) השנתי.
- דיווחי בטיחות תקופתיים ממוסדות החינוך.
- הטיפול בפניות למוקד בנושאי מפגעי בטיחות.
- בדיקת נושאי בטיחות שבוצעה ע"י הביקורת במוסדות חינוך.
- בדיקת מתקני המשחקים בגנים.
- ציוד עזרה ראשונה בגנים.
- בטיחות אש במוסדות החינוך.
- תאונות בשל מפגע בטיחותי במוסדות החינוך.

היקף הביקורת

לצורך הביקורת נערכו הפעולות הבאות:

- ראיונות עם: מנהל המחלקה לתחזוקת מוסדות חינוך (באגף החינוך); מנהל מדור תחזוקת מוסדות חינוך; מנהל מחלקת בטחון, בטיחות ושעת חירום; קב"ט במחלקת בטחון; מהנדס באגף ההנדסה אשר מבצע בדיקות בטיחות שנתיות במוסדות החינוך מטעם העירייה.
- בדיקת בטיחות-חזותית בבתי"ס ובגני ילדים.
- בדיקת מסמכים הקשורים לנושאי הביקורת.

הדו"ח כולל את הפרקים הבאים:

- תמצית הממצאים.
- הדו"ח המפורט (הכולל המלצות).

תמצית הממצאים וההמלצות

היעדר בעל תפקיד לריכוז הטיפול והבקרה

הגורמים הקשורים בעירייה לנושאי בטיחות במוס"ח הם: המחלקות לחינוך קדם יסודי ומחלקות בתי הספר באגף החינוך; המחלקה לתחזוקת מוסדות חינוך באגף החינוך; מחלקת בטחון, בטיחות ושע"ח; מחלקת חשמל באגף שפ"ע; מחלקת גנים ונוף באגף שפ"ע; מהנדס מבנים באגף ההנדסה. הטיפול המעשי בשטח נעשה ע"י המחלקה שאליה הועברה הפנייה מהמוקד לצורך טיפול (בעיקר מחלקת תחזוקת מוס"ח, מחלקת גנים ונוף ומחלקת חשמל) ואותה מחלקה היא המדווחת למוקד על סיום הטיפול. אין בעירייה גורם אחד המרכז את המידע אודות כל המפגעים/ליקויים מהסוגים השונים ומנהל מעקב ובקרה שוטפים אחר תהליך תיקון/הסרת המפגעים. אין לאף עובד בעירייה מינוי כמנהל בטיחות מוסדות חינוך, כתפקיד ייחודי או כחלק מתפקיד אחר אותו הוא ממלא. תפקיד כזה קיים בחלק מהרשויות המקומיות – במסגרת אגף החינוך או אגף/מחלקת בטחון.

כמפורט בדו"ח ביקורת זה, חלק ממפגעים חמורים שהתגלו במבדקי בטיחות לא תוקנו והמשיכו לסכן באופן מידי את התלמידים (כמו גם מפגעים פחות מסוכנים) – אולם לפי החלוקה הנוכחית של התפקידים והסמכויות בתחום זה בעירייה אין גורם מרכזי-מקצועי העוקב ומתריע על כך.

המלצות:

- יש למנות בעירייה "מנהל בטיחות מוסדות חינוך" (כתפקיד ייחודי או כחלק מתפקיד אחר אותו הוא ממלא), רצוי בוגר קורס "מנהלי בטיחות במוסדות חינוך" (מטעם משרד החינוך ומכון התקנים). במסגרת תפקידו, הנ"ל ירכז במסד נתונים ממוחשב את כל המידע הנוגע למפגעי בטיחות שהתגלו במוסדות חינוך (עקב פניות למוקד ועקב ממצאי מבדקי הבטיחות) וינהל מעקב שוטף אחר הטיפול בהם. דו"חות המעקב שלו יועברו באופן סדיר לידי מנהל אגף החינוך ולידי מנהל מחלקת בטחון ושע"ח (ולדיעת מנכ"ל העירייה).
 - יש להכין נוהל עבודה עירוני שיפרט את תהליכי העבודה, חלוקת האחריות, אופן התייעוד והבקרה, ושיגדיר את ממשקי העבודה בין יחידות העירייה להן נגיעה בתחום הבטיחות במוסדות החינוך.
- הובלת הנושא צריכה להיות בידי אגף החינוך, בסיוע המקצועי של מחלקת הביטחון.

קביעת סדרי עדיפויות (קדימויות) לטיפול

כשעוסקים במפגעי בטיחות בסביבה של ילדים – ישנה חשיבות עליונה להתאמת דחיפות הטיפול למידת הסכנה האפשרית לפגיעה בתלמיד.

משרד החינוך קבע רשימה של סיכונים גלויים המחייבים פעולה מיידית להסרת הסכנה. עורכי מבדקי הבטיחות מטעם משרד החינוך מדרגים את הממצאים לפי 3 רמות של קדימויות טיפול – כאשר קדימות 1 מחייבת הסרה מיידית של המפגע.

בעיריית ראש העין קיים נוהל של מחלקת תחזוקת מוס"ח מדצמבר 2011 (המחייב מחלקה זו בלבד) לטיפול בליקויי בטיחות. הנוהל הוא כללי ביותר ומציין כי לגבי פנייה יזומה (למוקד) של ביי"ס/גן ילדים – מנהל מדור תחזוקה הוא הממייין את הפניות לפי סדר עדיפות וכי "פנייה שיש בה ליקוי בטיחותי עד כדי סכנה מטופלת באותו יום". לגבי דו"חות בדיקה של יועצי בטיחות – נכתב כי קדימות 1 הנרשמת בדו"ח מחייבת "טיפול מידי ע"י מדור תחזוקת מוס"ח". **אין כל הגדרה בנוהל מהו "מיידית"**. נוהל זה אינו מפרט, לגבי פנייה המגיעה מהמוקד, את סוגי המפגעים בהם יש לטפל מיידית – ומשאיר למעשה את קביעת הדחיפות למנהל מדור תחזוקה (שאינו איש מקצוע בתחום הבטיחות). גם אם רצונו של הנ"ל לטפל בליקויים בדחיפות, מן הסתם הוא נאלץ לפעול לא רק משיקולי חומרת המפגע אלא גם משיקולי כח האדם העומד לרשותו באותו יום, היקף המטלות האחרות שעליו הוטל לבצע באותו יום, וכד'. הדברים הנ"ל אמורים גם לגבי המחלקות הנוספות המטפלות במפגעי בטיחות במוס"ח (גנים ונוף, חשמל).

כמו כן אין "זמן תקן" רשמי-עירוני מחייב להסרת מפגעים/תיקון ליקויי בטיחות שנרשמו במוקד.

המלצות:

- יש לקבוע בנוהלים רשימה פרטנית של כל סוגי מפגעי הבטיחות, ובעיקר את אלו המהווים סכנה מיידית לפגיעה בתלמידים ואת לוח הזמנים המחייב להסרתם. הדבר נכון גם לגבי פניות המגיעות למוקד וגם לגבי ממצאי מבדקי בטיחות.
- יש להדגיש בנוהלים כי השיקול הבלעדי לקביעת קדימות בהסרת מפגע מסוכן הוא בטיחותי-מקצועי, ללא תלות בשיקולים תקציביים ואירגוניים.
- יש להיערך מראש (אירגונית ותקציבית) לאפשרות קבלת סיוע דחוף של קבלן חיצוני באותם ימים מסוימים בהם אין ביכולת היחידות העירוניות המטפלות בהסרת המפגעים לתת את המענה הדחוף (בשל מחסור נקודתי בכח אדם, ריבוי מטלות במועד מסוים, וכו') – ואין לדחות את ההסרה המיידית של המפגע בשל סיבות אלה.
- יש לנהל מעקב קפדני אחר ביצוע של הסרת המפגעים במסגרת הזמן שנקבעה לכך.

סקר הבטיחות (המבדק) השנתי

בהתאם לחוזרי מנכ"ל משרד החינוך על הרשות המקומית לבצע אחת לשנה סקר בטיחות להערכת הסכנות במוסדות החינוך הפועלים בתחומה (בתי"ס וגני ילדים), הכולל דו"ח מסכם לפי דירוג קדימויות. זוהי בדיקה מקיפה הכוללת מרכיבי בטיחות רבים – הנעשית בהתאם לתבנית מבדק קבועה ואחידה ופרמטרים מקצועיים. בנוסף לכך משרד החינוך נוהג לבצע מטעמו מבדקים מדגמיים ברשויות, כשבדיקה זו זהה במרכיביה לבדיקה השנתית שעל הרשות לעשות.

את המבדקים השנתיים מטעם עיריית ראש העין מבצע באופן בלעדי מהנדס מבנים המועסק בתקן מפקח בנייה באגף הנדסה. הנ"ל מוסמך לבצע את הבדיקות כבוגר קורס "עורכי מבדקי בטיחות במוסדות חינוך". העירייה אינה נעזרת לצורך ביצוע המבדקים ביועצים חיצוניים וכמו כן אינה משתמשת בשירותיהם של שני הקב"טים (במחלקת בטחון) המוסמכים גם הם לבצע את המבדקים.

לגבי הבדיקות העירוניות הנערכות ע"י המהנדס מצאה הביקורת כי:

- מרבית "דו"חות המבדק" של המהנדס הינם בדרך כלל מזכר של מספר שורות הכתוב בכתב יד על נייר רגיל, המציין בקיצור ליקויים עיקריים (רק לגבי מספר בתי"ס ישנם סיכומים מודפסים, חלקם בפירוט רב יותר). מזכרים אלו אינם דומים בהיקף, בעומק ובפירוט למבנה הדו"ח כפי שנדרש ע"י משרד החינוך.

- עבור כ- 34% מגני הילדים (22 מתוך 65 גנים, כולל גני חט"צ וגנים חדשים) לא נמצאו דו"חות בדיקה ב- 2013 (ב- 7 גנים מתוכם נערך מבדק ע"י משרד החינוך).

- רשימות הליקויים שנמצאו ע"י הבודק ושהועברו לטיפול מחלקת תחזוקת מוס"ח – אינם מביאים לפתיחת פנייה במוקד העירוני. כך גם לגבי מבדקי הבטיחות הנעשים ע"י יועצי משרד החינוך (הנשלחים למשרד הקב"ט וממנו מועברים למחלקת תחזוקת מוס"ח).

ממצאי הביקורת בנושא זה עולה מבדקי הבטיחות השנתיים שעל העירייה לבצע אינם נעשים באופן המקיף כנדרש ע"י משרד החינוך ובחלק ממוסדות החינוך (בעיקר בגנים) הם לא נערכים כלל אחת לשנה. הנושאים שנמצאו במבדקים כדורשי טיפול אינם נרשמים כפניית מוקד ואין מעקב אפקטיבי אחר הטיפול בהם. בבדיקה של הביקורת במוסדות חינוך נמצאו בשטח מפגעים רבים שצוינו במבדקים של העירייה ושל משרד החינוך אולם הם לא טופלו – לרבות ממצאים בקדימות 1 המהווים סכנה מיידית לפגיעה בתלמידים ושהם יש לטפל מיידית. מאחר ובראש העין לא נערכות בדיקות בטיחות שוטפות במהלך השנה (מעבר למבדק השנתי) ע"י גורמים עירוניים המוסמכים לבצע מבדקים, ומאחר ולא תמיד צוותי מוסדות החינוך מאתרים ו/או מקפידים לדווח על מפגעים בתחומי המוסד שלהם – הרי שחשיבות ביצוע הבדיקה השנתית רבה ביותר.

התוצאה: ההתייחסות הנוכחית לממצאי המבדקים מראה על ליקויים משמעותיים בהגנה על התלמידים מפני היפגעות ממפגעי בטיחות.

בסוף 2012 נרכשה והותקנה בעירייה (אצל המהנדס הבודק, אצל מח' תחזוקת מוס"ח, ואצל מח' בטחון) תוכנה אינטרנטית ממוחשבת למבדקי בטיחות, במטרה לייעל את אופן הפקת הדו"ח ולהביא לטיפול מהיר ויסודי בממצאים. את הממצאים ניתן להזין באופן פשוט וידידותי למשתמש גם בשטח עצמו (באמצעות טאבלט) ולהעבירם באופן מידי לגורם המתאים בעירייה (כגון למוקד). בעיריית ראש העין לא נעשה שימוש שוטף במערכת זו – לא באגף החינוך, לא במחלקת הביטחון ולא ע"י המהנדס הבודק.

המלצות:

- יש להקפיד לבצע את מבדקי הבטיחות בכל שנה בכל מוסדות החינוך העירוניים – באופן המקיף הנדרש לפי תבנית המבדק האחידה של משרד החינוך. הבדיקה יכולה להיעשות ע"י מספר עובדי עירייה שהם בעלי ההסמכה המקצועית לביצועה, כשניתן להיעזר (בהתאם לצורך והיכולת התקציבית) ביועצים חיצוניים.
- על מנהל אגף החינוך ומנהל מחלקת בטחון לנהל מטעמים מעקב מתועד קבוע אחר ביצוע כל המבדקים.
- יש להכניס את ממצאי המבדקים (של העירייה ושל משרד החינוך) למערכת פניות המוקד מיד עם פרסום דו"ח המבדק, ולנהל מעקב אחר הטיפול בהם כמו בכל פניית מוקד (לרבות לפי הגדרת מסגרת הזמן לטיפול).
- יש לעבור לביצוע המבדקים ולכתיבתם באמצעות התוכנה המקצועית-ייעודית לצורך זה, שנרכשה ונמצאת בעירייה.
- מומלץ לפרסם דו"ח מסכם שנתי של ממצאי המבדקים לפי סוגי המפגעים השונים ולפי מוסדות החינוך – על מנת שניתן יהיה להפיק לקחים מקצועיים ואירגוניים נדרשים.

דיווחי בטיחות תקופתיים ממוסדות החינוך

בתי הספר בראש העין מתבקשים להעביר למשרד קב"ט העירייה אחת לחודשיים רישום של ביצוע בדיקה במספר נושאי בטיחות ע"ג טופס מובנה "רשימת עזר לבדיקת בטיחות לעב"ט ביה"ס". הגננות מתבקשות לדווח למשרד הקב"ט 4 פעמים בשנה דיווח דומה.

נמצא כי לא כל המוסדות מקפידים להעביר את הדו"ח באופן שוטף. כמו כן ליקויים רבים שנמצאו בבדיקת הבטיחות המדגמית שערכה הביקורת בבתי"ס ובגני ילדים לא צוינו בדו"חות התקופתיים (של המוסדות שנבדקו). חלק מהדו"חות היו ללא תאריך וחתימה.

המלצה

על אגף החינוך לוודא שכל מוסדות החינוך יעבירו במועד ובאופן סדיר את דו"חות הבטיחות התקופתיים, כשהטופס יהיה מלא וחתום כנדרש.

הטיפול בפניות למוקד בנושאי בטיחות

הפניות למוקד מתווגות לפי המחלקה המטפלת, ובעיקר: מחלקת תחזוקת חינוך; מחלקת גנים ונוף; מחלקת חשמל. כל מחלקה מקבלת לידיעה ולטיפול את הפניות "הנוגעות" אליה – ואין ריכוז של כל סוגי הפניות במערכת מקצועית אחת (לא במחלקת בטחון ולא במחלקת תחזוקת מוס"ח).

אין זמן תקן פורמלי מחייב לתיקון הליקויים/הסרת המפגעים – לא באופן כללי ולא לפי חומרת הליקויים/קדימויות. בכך נפגעת היכולת לפיקוח אפקטיבי אחר משך הטיפול בהסרת המפגעים.

המלצה:

- יש לרכז את כל פניות המוקד בנושאים השונים של בטיחות מוסדות חינוך (המנותבות לטיפול המחלקות השונות) במערכת מרכזית לצורך פיקוח ובקרה.
- יש לנהל את המעקב השוטף אחר טיפול בפניות מוקד בנושאי בטיחות בהתאם לזמן תקן פורמלי מחייב, שיקבע בהתייחס לחומרת המפגע ולהגדרת הקדימויות של משרד החינוך.

ממצאי בדיקת בטיחות שבוצעה ע"י הביקורת

הביקורת ערכה בדיקות פתע מדגמיות ב- 6 בתי ספר וב- 11 גני ילדים ברחבי העיר. בחלק מבתי"ס נפגשה הביקורת עם המנהלות, ובכולם עם רכז/ת הבטיחות ו/או עם אב הבית. בגנים נכחה הגננת. לביקורת נלווה יועץ הבטיחות של העירייה. הממצאים הושו למבדקים קודמים של יועצי משרד החינוך ולדו"חות בדיקה קודמים של יועץ הבטיחות העירוני. כמו כן נבחנו גם ריכוז פניות המוקד לשנת 2013 של כל אחד מהמוסדות שנבדקו.

מהממצאים עולה כי:

- מפגעים רבים שנמצאו בשטח ודווחו בדו"חות של יועצי משרד החינוך ו/או יועץ הבטיחות העירוני – נשארו ולא טופלו במשך תקופה ארוכה. חלק ניכר מהם הם מפגעים שהטיפול לצורך הסרתם אינו מצריך תקציב גדול. בכלל זאת לא טופלו מפגעים המהווים סכנה מוחשית ושדורגו בקדימות 1 (שאותם חובה לסלק מידיה).
- בכך יש פגיעה קשה בשמירה על בטיחותם של התלמידים במוסדות החינוך ואי-מילוי ההוראות המקצועיות.
- אין פיקוח ובקרה שוטפים ויעילים על הסרת המפגעים שדווחו במבדקים.
- מרבית המפגעים שנמצאו בשטח הן ע"י הביקורת ו/או ע"י יועצי הבטיחות של משרד החינוך והעירייה – לא היו מתועדים במערך פניות המוקד ולא בדיווחים התקופתיים שעל מוסדות החינוך לשלוח למשרד הקב"ט. מכאן: תרומתם של אנשי מוסדות החינוך (מנהלים, עב"טים, אבות-בית, גננות) באיתור ו/או בתיעוד הליקויים היא קטנה.
- מפגעים לא מעטים הם מהסוג שבאחריות הטיפול של אגף שפ"ע: גזעי עצים ושורשים בולטים; שיחים חדים ודוקרניים; צנרת מים וברזים בולטים, וכד'.
- גם מבדיקת הביקורת וגם מדו"חות יועצי הבטיחות של משרד החינוך והעירייה נראה כי קיימת בעיה קבועה של חוסר באביזר/אביזרים לצורך מניעת מערכת אצבעות (בעיקר מגיני אצבעות ומאיטים). הטיפול בנושא זה פשוט יחסית ואין מחסור באמצעים/חלקים – אולם למרות זאת במקרים רבים נמשך ליקוי זה (המדורג בקדימות 1 של משרד החינוך) לאורך תקופה ארוכה.

המלצות:

- יש לכלול את כל ממצאי דו"חות יועצי הבטיחות בתוך מסגרת פניות המוקד, לרבות קביעת הקדימויות וטווח הזמן לסיום הטיפול, ולנהל הסדרי בקרה ומעקב קפדניים אחר הטיפול בכל ליקוי/מפגע שנמצאו.
- על אגף החינוך לרענן את ההנחיות לאנשי מוסדות החינוך לגבי בדיקה, איתור ודיווח למוקד על מפגעים ולנהל מעקב אחר שיתוף הפעולה שלהם.
- על אגף שפ"ע לערוך ביקורות יזומות מטעמו במשך השנה בכל מוסדות החינוך על מנת לטפל בנושאי עצים/צמחיה ובנושאי צנרת מים.
- על אגף החינוך להגביר את הפיקוח והבקרה במוסדות החינוך (לרבות בדיקות פתע) בכל הקשור לקיומם התקין של אביזרים לצורך מניעת מערכת אצבעות.

בדיקת מתקני משחקים בגנים

לפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך ("הבטחת הבטיחות בגני הילדים") יש לבצע במתקני המשחקים בגנים שלוש בדיקות תקופתיות (לפי תקן מתקני משחקים 1498): בדיקה חודשית, בדיקה שנתית ובדיקה תלת-שנתית.

כמו כן נקבע בחוזר כי לאחר שנבדקו המתקנים ואותרו הליקויים תדאג הרשות לתיקון ליקויים אלו, מנהלת הגן תוודא כי פעולות התחזוקה והתיקון מתקיימות ומתבצעות, מתקנים שלא תוקנו יורחקו מידיית משטח הגן.

העירייה מבצעת את הבדיקות החודשיות (לרבות האחזקה השוטפת) והשנתיות באמצעות חברה חיצונית.

בבדיקת הביקורת נמצא כי כל חודש נשלח מהחברה לעירייה לגבי כל גן טופס "בדיקה חזותית חודשית של מתקני משחק". הגנת אינה מתבקשת לחתום על הטופס – לא לגבי הגעת הבודק ולא לגבי ממצאיו.

עם תחילת שנת הלימודים החברה נותנת אישור תו-תקן לפי דרישות מכון התקנים.

המלצה:

הביקורת ממליצה כי בכל עת שנציג החברה מגיע לבדיקה במתקני גן הילדים – הגנת תחתום על קיום הבדיקה וממצאיה.

ציוד עזרה ראשונה בגנים

בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך ("הבטחת הבטיחות בגן הילדים") צריך להימצא בכל גן תרמיל עזרה ראשונה ובו הציוד המפורט ברשימה. על כל בקבוק וקופסה יש לציין בבירור תוכם והוראות השימוש בהם, ובכלל זה התאריך שבו יפוג תוקפם.

הטיפול בנושא זה בעירייה נעשה ע"י מחלקת גני ילדים. מחלקה זו רוכשת ומנפקת תיקי ע"ר לכל גן חדש שנפתח, כאשר גנים ותיקים שקיבלו בעבר תיקים צריכים לטפל בעצמם בחידוש מלאי הציוד שבתיק (עקב שימוש או עקב פקיעת תוקף), במסגרת התקציב השוטף שעומד לרשות כל גן.

אין כל גורם המנהל מעקב שוטף אחר הימצאות התיקים, אחר תכולת התיקים ואחר תקינות הציוד. מבדיקה מדגמית שערכה הביקורת בגנים התגלתה מציאות של הזנחה קשה בכל הנוגע להימצאות תיקים תקינים עם הציוד הנדרש כשהוא במצב שמיש, וכן של היעדר פיקוח על הגנים בנושא זה. כמו כן מצאה הביקורת כי בחלק מהגנים גננות מחליפות (או מפעילות של המוסד בחלק השני של היום) אינן יודעות את מיקום תיקי העזרה הראשונה.

המלצות:

- יש לפעול לאלתר לשדרוג תיקי העזרה הראשונה ותכולתם בכל הגנים והבאתם למצב הנדרש בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך.
- יש להתחיל מיידית לנהל פיקוח שוטף ומתועד אחר ציוד העזרה הראשונה בגנים ותקינותו (אפשרות ביצוע הפיקוח ע"י סיירי הביטחון הבודקים את תיקי הע"ר המיועדים לחירום בגנים).
- יש לרענן את המידע אצל כל בעל תפקיד בכל הגנים לגבי מיקום תיק העזרה הראשונה.

בטיחות אש במוסדות החינוך

בתחום בטיחות האש במוסדות החינוך מעסיקה העירייה חברה קבלנית שמטפלת באספקת הציוד, בבדיקת התקופתית (אחת לשנה) ובכל נושא התחזוקה של הציוד. את הטיפול בנושא מרכז אחד הקב"טים במחלקת בטחון. החברה שולחת דיווחי ביצוע וכל החומר מרוכז במערכת הממוחשבת במשרד מחלקת בטחון. מכבי האש מקיימים בדיקות בכל מוסדות החינוך (תמורת תשלום) לגבי קיומם של אמצעי כיבוי בכמות התקנית הנדרשת (הבדיקה אינה של תקינות הציוד). בביקורות היוזמות במהלך השנה של הקב"טים במוסדות החינוך, נבדק גם נושא כיבוי האש (כאחד מהסעיפים המובנים בטופס הבדיקה). הביקורת נוכחה לדעת כי המעקב והבקרה בתחום זה תקינים. כאשר נציג החברה הקבלנית מגיע לטיפול שנתי בגן הילדים, הגנת אינה נדרשת להחתים אותו על ביצוע העבודה (בבתי"ס אב הבית נדרש להתלוות אל נציג החברה).

המלצה:

הביקורת ממליצה כי בכל עת שנציג החברה מגיע לבדיקה של ציוד כיבוי האש – הגנת/אב-הבית יחתמו על ביצוע עבודת הבדיקה.

תאונות בשל מפגע בטיחותי במוסדות חינוך

מרבית התאונות במוסדות החינוך נגרמות, בדרך כלל, בשל גורם אנושי-התנהגותי של התלמידים (מעידות, דחיפות, התנגשויות, אי-שמירת כללי בטיחות, התנהגות מסוכנת, כושר שיפוט וערכים לקויים, היפגעות בפעילויות בב"ס ובטיולים, שימוש לא זהיר במכשירים וביציוד, וכד'). מיעוטן נגרם בשל מפגע בטיחותי-פיסי.

מסקירת הביקורת של 102 דו"חות משנת 2012 בראש העין (מתוך כלל הדו"חות בשנה זו), מסוג "דיווח ראשוני על תאונה/דו"ח אירוע תאונה" - נמצא כי רק ב- 2 מקרים מתוך 102 מקרי דו"ח - התאונה נבעה, לכאורה, ממפגע בטיחותי-פיסי.

בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך על מנהל המוסד החינוכי, ובכלל זה גנת, חלה החובה לדווח למשרד החינוך על כל תאונה שאירעה לתלמיד במהלך פעילות רשמית של המוסד החינוכי שבעקבותיה נדרש טיפול רפואי. במקרים שלהלן הדיווח (למחוז) חייב להיות מידי: מקרה מוות; פציעה אנושה או נזק גופני חמור; יותר מתלמיד אחד נפגע בו-זמנית מאותה סיבה; הגורם לתאונה הוא מפגע בטיחותי מסוכן. חוזר נוסף של מנכ"ל משרד החינוך קובע כי לגבי אירוע מסוג "פעולה/תאונה/ תקלה ביטחונית/בטיחותית שאירעה במוסד חינוכי... אשר חורג מהשגרה וכן כל מקרה של פציעת תלמיד/עובד מוסד חינוכי שפונה ואושפז בבית חולים ושל היעדרות תלמיד ממוסד החינוך ומביתו" - צריך להימסר דיווח ראשוני טלפונית מיד עם היוודע דבר האירוע ממנהל המוסד החינוכי לקב"ט הרשות המקומית ולמפקח הממונה. דיווח משלים בכתב צריך להיות מועבר על גבי טופס מתאים עד 24 שעות מהאירוע.

לדברי מנהל מחלקת בטחון בעירייה נמסר בדרך כלל למשרדו דיווח על כל אירוע חריג/חירום. לגבי תאונות "שוטפות" שאינן בבחינת מקרים חמורים (לפי הגדרות חוזרי מנכ"ל משרד החינוך) חובת הדיווח של מנהלי מוסדות החינוך היא ישירות למשרד החינוך, ויש להניח שרק חלק מדו"חות התאונה מגיעים לידיו.

המלצות:

- מומלץ להנחות את כל מנהלי מוסדות החינוך כי מעבר לדרישות הפורמליות של משרד החינוך לגבי דו"חות תאונה - יש לדווח בכתב לאגף החינוך העירוני ולמחלקת הביטחון על כל תאונה (גם בדרגת חומרה קלה) הנובעת ממפגע בטיחותי-פיסי בשטח ביה"ס.
- לאחר קבלת כל דיווח כזה רצוי לבדוק האם לפני המקרה המפגע אותר והאם דווח עליו; ואם כן - את תהליך הטיפול במפגע לאחר קבלת הדיווח עליו.
- בדיקה זו חיונית לצורך הפקת לקחים וייעול הבקרה.
- את הטיפול בנושא זה, באמצעות מערכת ממוחשבת, אמור לרכז "מנהל הבטיחות במוסדות החינוך" - אם ימונה בעל תפקיד כזה, כמומלץ בדו"ח ביקורת זה.

תגובות המבוקרים:

מנהל אגף החינוך (לשעבר) - מסר בתגובה (טלפונית), כי לאחר שעיין וקרא את הדוח במלואו, מקבל ככלל את כל ההמלצות שהוצגו בדוח ובדגש להמלצה באשר לקביעת גורם מרכזי אחד שירכז את הנושא (שכידוע לא קיים כיום). בתוך כך ציין, כי בעבר לא ניתנו תשובות הולמות ונאותות לבעיות בטיחות שהועלו מעת לעת בשל בעיות תקציב בשנים קודמות.

הקב"ט העירוני - מסר בתגובה כי אין לו הערות על ממצאי הדו"ח.

הדו"ח המפורט

1. האחריות לטיפול בבטיחות במוס"ח (כללי)

בהתאם להחלטת הממשלה (מס' 481 מיולי 2001), נטל האחריות הישירה לבטיחות התלמידים והמורים חל על בעלי מוסדות החינוך (עפ"ר הרשויות המקומיות) כאשר האחריות הכוללת חלה על משרד החינוך. כן נקבע בהחלטה זו כי "המנהל הכללי של משרד החינוך יקבע מתכונת ההדרכה, פיקוח, מעקב ובקרה בכל הנוגע לתיקון ליקויי בטיחות ולהסרת מפגעים בטיחותיים במוסדות החינוך"

ואכן ההנחיות והדרישות המקצועיות מפורסמות בפירוט רב (לרבות מפרטי בטיחות) ע"י משרד החינוך – בעיקר באמצעות חוזרי מנכ"ל, וכן בהנחיות שוטפות מטעם האחראים לנושא במשרד.

האחריות הישירה של הרשות המקומית לבטיחות התלמידים והמורים, כפי שנקבעה בהחלטת הממשלה, באה לידי ביטוי (לפי חוזר מנכ"ל ינואר 2013 "ניהול שגרת הבטיחות בביה"ס") בדרכים הבאות, בין השאר:

- עליה להעמיד לרשות מוסדות החינוך מבנים ותשתיות תקינים ובטוחים.
- עליה לטפל בבטיחות היום-יומית השוטפת בשטח המוסד, בדרכי הגישה אליו ובפעילות חוץ-בית ספרית.
- עליה לדאוג לתקינות המבנים, המתקנים, החצרות, הגדרות וכו'; לגלות פגמים ומפגעים היוצרים סיכון לתלמידים, לסלקם או לתקנם; להבטיח שהמוסדות יהיו בטוחים ומתאימים לקיום הלימודים.
- עליה להפעיל בעדיפות עליונה וללא דיחוי את שירותיה, כגון שירותי אחזקה ובדק בית, שירותי תברואה ושירותי הנדסה – כדי לתקן או להסיר מפגעים העלולים לגרום לתאונות במוסדות החינוך.

לפי חוזרי מנכ"ל משרד החינוך, הטיפול השוטף היום-יומי של הרשות המקומית בתחום הבטיחות במוסדות החינוך – נעשה גם במטה העירייה וגם במוסדות החינוך עצמם (מנהלים, גננות, רכזי בטיחות), כדלהלן:

- על מנהל המוסד החינוכי ועל צוותו מוטלות (בין השאר) המשימות הבאות:
- להיות ערים לקיומם של מפגעי בטיחות במבנה המוסד ובחצרותיו שהם בבחינת מוקדים גלויים לעין במתחם בית הספר ובגדר סיכונים ברורים. על המנהל ועל צוותו להזהיר מפני הסיכונים ולנקוט אמצעים מידיים וסבירים כדי למנעם ולהתריע בפני הרשות המקומית על כל מפגע בטיחותי הבולט לעין והעלול לפגוע בבטיחות הילדים. **סיכונים גלויים אלה מחייבים פעולה מיידית להסרת הסכנה.**
- לדווח לרשות על מפגעים המתגלים בשטח בית ספרו שאין ביכולתו להסירם ולבקש את טיפולה. מנהל בית הספר רשאי, על פי שיקול דעתו, למנוע את השימוש במתקנים או במערכת או בתשתית ואת השהייה במתקנים או בכיתות העלולים לסכן באופן מידי את התלמידים.

- לפעול להרחקה פיזית של תלמידים ושל אחרים ממפגעי בטיחות שהתגלו עד להסרתם על ידי הרשות.

כמו כן נקבע כי ליקויים במבנה בית הספר שרק בעלי מקצוע יכולים לגלותם – הם באחריות הגורמים המקצועיים ברשות המקומית המופקדים על בטיחותם של מבני בתי הספר, כיתותיהם, חצרותיהם ומתקניהם.

יחד עם זאת מובהר בחוזר הנ"ל כי אין בהיעדר התרעה של מנהל המוסד החינוכי כדי לפטור את הרשות המקומית מחובתה ומאחריותה לדאוג לתקינות המבנה באופן יום-יומי ושוטף.

לפי חוזר מנכ"ל ינואר 2008 ("הבטחת הבטיחות בגני הילדים") על מנהלת הגן, מוטלות פעילויות שונות, בין השאר כדלהלן:

- לפעול לקיום סדרי הבטיחות ולמילוי הוראות הבטיחות של משרד החינוך המועברות באמצעות קב"ט הרשות/קב"ט מוסדות החינוך הרשותי וחוזר המנכ"ל בכל מערכת הפעילויות בגן ומחוצה לו.

- לדאוג לתיקון מפגעי בטיחות שביכולתה לתקן באמצעות צוות הגן או לבודד מפגעי בטיחות אחרים (שביכולתה לבודד) הדורשים תיקון שאינה יכולה לתקן ולהודיע בכתב על הימצאותם לרשות המקומית.

הגורם ברשות המקומית המרכז את הנושא (לפי חוזרי מנכ"ל משרד החינוך):

בשני החוזרים מ- 2013 הנוגעים לבטיחות בבתי ספר, לא מצוין בעל תפקיד ספציפי ברשות המרכז את הנושא.

בחוזר מ- 2008 הנוגע לבטיחות בגני הילדים (שעדיין בתוקף בעת כתיבת דו"ח ביקורת זה) – מוזכרים כאחראים במטה הרשות המקומית על יישום הוראות החוזר (סעיף 1.5 "יישום ומעקב") בעלי התפקידים הבאים: מנהלי מחלקות החינוך בהנחיית קב"טי הרשויות וקב"טי מוסדות החינוך וכן קב"טים ומנהלי הבטיחות במוסדות החינוך ברשויות המקומיות.

בסעיף 4.4 לחוזר נקבע: "כדי להבטיח ולייעל את הטיפול בקידום נושאי הבטיחות וכדי למנוע מפגעי בטיחות במוסדות החינוך – תמנה הרשות המקומית מנהל בטיחות מוסדות חינוך מוסמך שיונחה ע"י קב"ט הרשות/קב"ט מוסדות חינוך הרשותי".

ואכן בעיריות רבות בארץ מונו "מנהלי בטיחות במוסדות חינוך", הפועלים במסגרת אגף החינוך או במסגרת אגף/מחלקת הביטחון.

יש לציין כי ההוראות וההנחיות השוטפות בנושאי בטיחות מגיעות ממשרד החינוך לעיריות דרך משרד הקב"ט הרשותי – שכן במשרד החינוך הנושא מטופל ברמה הארצית במסגרת אגף "בטחון, שעת חירום ובטיחות סביבתית" וכך גם נעשה ברמה המחוזית של משרד החינוך.

2. היעדר בעל תפקיד לריכוז הטיפול והבקרה

אין ברשות לאף עובד מינוי כמנהל בטיחות מוסדות חינוך, כתפקיד ייחודי או כחלק מתפקיד אחר אותו הוא ממלא. כאמור לעיל, תפקיד כזה קיים בחלק מהרשויות המקומיות – באגף החינוך או באגף/מחלקת בטחון.

הגורמים הקשורים לנושאי בטיחות מוס"ח בעירייה הם:

א. אגף החינוך והנוער

(1) המחלקה לחינוך קדם יסודי ומחלקות בתי הספר (יסודי ועל יסודי):

ממונות על מנהלי המוסדות החינוכיים בעיר, עליהם מוטלות משימות מוגדרות וברורות בתחום בטיחות מוסדות החינוך (כמפורט בסעיף 1 לעיל). המחלקות הנ"ל אינן עוסקות באופן שוטף בנושאי הבטיחות (למעט התערבות במפגעים בעייתיים) ואינן מנהלות מעקב ובקרה שוטפים אחר הטיפול במפגעי בטיחות במוסדות.

(2) המחלקה לתחזוקת מוסדות חינוך

מטפלת (בעצמה או באמצעות קבלנים) בתיקוני מפגעים במוסדות החינוך (למעט בנושאי חשמל ובנושאי צמחייה/גינון) וכן מטפלת (באמצעות קבלן) במתקני החצר של גני הילדים.

ב. מחלקת בטחון ושע"ח

מחלקה זו היא הכתובת בעירייה, מבחינת משרד החינוך, להעברת הנוהליים וההנחיות המקצועיות. מתאמת ומנחה מקצועית תחום זה בעירייה, עוסקת בהדרכת צוותי החינוך, ממנה רכזי בטחון ובטיחות, מקבלת דו"חות תקופתיים, ומוודאת ביצוע מבדקי בטיחות שנתיים בבתי"ס ובגנים. כמו כן עוסקת המחלקה בנושאי בטיחות האש במוסדות החינוך.

המחלקה מקבלת לידיעתה את פניות המוקד המועברות לטיפול מחלקת תחזוקת מוסדות חינוך – אולם אינה מקיימת מעקב שוטף אחר ביצוע תיקון המפגעים (למעט במקרים מורכבים/ חמורים). כמו כן המחלקה אינה מקיימת בדיקות יזומות ומתועדות במוסדות החינוך בתחום הבטיחות (למעט תצפית חזותית-כללית במסגרת ביקורות הביטחון התקופתיות).

יש לציין כי ההכשרה המקצועית הנדרשת מטעם משרד החינוך בתחום בטיחות מוסדות חינוך היא סיום קורס "מנהלי בטיחות במוסדות החינוך" (בהיקף של 200 שעות) הנערך ע"י משרד החינוך ומכון התקנים. בעירייה סיימו קורס זה 3 עובדי מחלקת בטחון: מנהל המחלקה ושני הקב"טים האזוריים. הנ"ל עוסקים בתחום הבטיחות בעיקר בהדרכה, בהכוונה, בתיאום ובקבלת מידע ממוסדות החינוך.

ג. אגף שפ"ע**1) מחלקת חשמל**

מטפלת בפניות הנוגעות לליקויי/מפגעי חשמל במוסדות החינוך, המגיעות אליה מהמוקד או ממחלקת תחזוקת מוס"ח.
פניות המוקד המגיעות למחלקה אינן מגיעות לידיעת אגף החינוך ומחלקת הביטחון – והמעקב אחר הטיפול נעשה ע"י המחלקה עצמה.

2) מחלקת גנים ונוף

מטפלת בפניות הנוגעות למפגעי צמחייה במוסדות החינוך (כגון גזעים ושורשים בולטים, צמחיה דוקרנית וכו') המגיעות אליה מהמוקד או ממחלקת תחזוקת מוס"ח.
פניות המוקד המגיעות למחלקה אינן מגיעות לידיעת אגף החינוך ומחלקת הביטחון – והמעקב אחר הטיפול נעשה ע"י המחלקה עצמה.

ד. אגף ההנדסה

באגף ההנדסה מועסק מהנדס מבנים בתקן של מפקח בנייה. הנ"ל עוסק בעיקר במבנים ובאתרי בנייה מסוכנים (ציבוריים ופרטיים), בבטיחות בעבודה, בבטיחות באולמות/מגרשי ספורט עירוניים, בבטיחות אירועים עירוניים – המוניים וכד'. מאחר והנ"ל סיים קורס "עורכי מבדקי בטיחות במוסדות חינוך" (בהיקף של 200 שעות) הנערך ע"י משרד החינוך ומכון התקנים – הוטל עליו לבצע את בדיקות הבטיחות השנתיות שיש לערוך במוסדות החינוך העירוניים (ראה סעיף 4 להלן). את ממצאי הבדיקות הוא מעביר למנהל מחלקת בינוי מוס"ח. מעבר לביצוע הבדיקה - הנ"ל אינו מנהל מעקב ובקרה שוטפים בנושאי בטיחות במוס"ח, לרבות לא אחר תיקון ממצאי הבדיקה השנתית שהוא עורך. יחד עם זאת הוא מפנה כל מידע על ליקויים המגיע אליו (או שהוא אישית נתקל במפגע) למוקד ו/או למנהל מחלקת תחזוקת מוס"ח.

מכל האמור לעיל עולה כי אין בעירייה גורם אחד המרכז את כל המידע אודות מפגעים/ליקויים מהסוגים השונים שנמצאו במוסדות החינוך ומנהל מעקב ובקרה שוטפים אחר תיקונם. הטיפול המעשי בשטח נעשה בידי מספר גורמים (לפי נושא המפגע) כשכל גורם אמור לדווח בעצמו על סיום הטיפול.

כמפורט בהמשך דו"ח ביקורת זה, חלק ממפגעים חמורים שהתגלו במבדקי בטיחות לא תוקנו והמשיכו לסכן באופן מידי את התלמידים (כמו גם מפגעים פחות מסוכנים) – אולם לפי החלוקה הנוכחית של התפקידים והסמכויות בתחום זה בעירייה אין גורם מרכזי-מקצועי העוקב ומתריע על כך.

המלצות:

- יש למנות בעירייה "מנהל בטיחות מוסדות חינוך" (כתפקיד ייחודי או כחלק מתפקיד אחר אותו הוא ממלא), רצוי בוגר קורס "מנהלי בטיחות במוסדות חינוך" (מטעם משרד החינוך ומכון התקנים). במסגרת תפקידו, הנ"ל ירכז במסד נתונים ממוחשב את כל המידע הנוגע למפגעי בטיחות שהתגלו במוסדות חינוך (עקב פניות למוקד ועקב מבדקי בטיחות) וינהל מעקב שוטף אחר הטיפול בהם. דוחות המעקב שלו יועברו באופן שוטף לידי מנהל אגף החינוך ולידי מנהל מחלקת בטחון ושע"ח (ולדיעת מנכ"ל העירייה).
- יש להכין נוהל עבודה עירוני שיפרט את תהליכי העבודה, חלוקת האחריות, אופן התייעוד והבקרה, ויגדיר את ממשקי העבודה בין יחידות העירייה להן נגיעה בתחום הבטיחות במוסדות החינוך. הובלת הנושא צריכה להיות בידי אגף החינוך, בסיוע המקצועי של מחלקת הביטחון.

3. קביעת סדרי עדיפויות (קדימויות) לטיפול

כשעוסקים במפגעי בטיחות בסביבה של ילדים – ישנה חשיבות עליונה להתאמת דחיפות הטיפול למידת הסכנה האפשרית לפגיעה בתלמיד.

משרד החינוך (חוזר מנכ"ל "ניהול שיגרת הבטיחות בביה"ס") קובע כי סיכונים גלויים, כגון: בורות פעורים בחצר בי"ס, גדר הנוטה לנפול, מעקה מתנדנד, מנורה שאחיזתה בתקרה התרופפה, חלון שזגוגיותיו נשברו והעלול לסכן בפגיעה את הנוגעים בו, וכיוצא באלה – מחייבים פעולה מיידית להסרת הסכנה.

עורכי מבדקי הבטיחות מטעם משרד החינוך, מדרגים את הממצאים לפי 3 רמות של קדימויות טיפול. **קדימות 1 (הדחופה ביותר) מחייבת הסרה מיידית של מפגע בטיחותי, כאשר הגדרת "מפגע" לצורך זה היא: "פגם או ליקוי שלפי דעת עורך המבדק מהווה סכנה ברורה ומיידית לפגיעה באדם במגע מקרי או לא מכוון. דוגמאות אפשריות: מרצפת שלא במקומה; ברזל זווית בולט בחצר המשחקים; חוסר במעקה; בור בחצר; פינה חדה במתקן משחקים או מתקן חצר; נקודת היתפסות או הילכדות במתקן משחקים; מתקן ספורט לא מקובע או מבוסס; חלון ללא מגביל נפילה; מתקן חשמלי לא מוארק; שקע חשמלי חשוף; מדרגה שבורה; חפץ בולט למעבר; פגמים וליקויים דומים אחרים."**

ברשות קיים נוהל של מחלקת תחזוקת מוס"ח מדצמבר 2011 (המחייב מחלקה זו בלבד) לטיפול בליקויי בטיחות. הנוהל הוא כללי ביותר ומציין כי לגבי פנייה יזומה (למוקד) של ביי"ס/גן ילדים – מנהל מדור תחזוקה הוא הממייין את הפניות לפי סדר עדיפות וכי "פנייה שיש בה ליקוי בטיחותי עד כדי סכנה מטופלת באותו יום". לגבי דו"חות בדיקה של יועצי בטיחות – קדימות 1 מחייבת "טיפול מידי ע"י מדור תחזוקת מוס"ח". **אין כל הגדרה בנוהל מהו "מידי".**

נוהל זה אינו מפרט, לגבי פנייה המגיעה מהמוקד, את סוגי המפגעים בהם יש לטפל מיידית – ומשאיר למעשה את קביעת הדחיפות למנהל מדור תחזוקה (שאינו איש מקצוע בתחום הבטיחות). גם אם רצונו של הנ"ל לטפל בליקויים בדחיפות, מן הסתם הוא נאלץ לפעול לא רק משיקולי חומרת המפגע אלא גם משיקולי כח האדם העומד לרשותו באותו יום, היקף המטלות האחרות שעליו הוטל לבצע באותו יום, וכד'.

הדברים הנ"ל אמורים גם לגבי המחלקות הנוספות המטפלות במפגעי בטיחות במוס"ח (גנים ונוף, חשמל).

כמו כן אין "זמן תקן" רשמי-עירוני מחייב להסרת מפגעים/תיקון ליקויי בטיחות שנרשמו במוקד.

המלצות:

- יש לקבוע בנוהלים רשימה פרטנית של כל סוגי מפגעי הבטיחות, ובעיקר את אלו המהווים סכנה מיידית לפגיעה בתלמידים (בין השאר לפי הדוגמאות המפורטות בסעיף זה לעיל) ואת לוח הזמנים המחייב להסרתם. הדבר נכון גם לגבי פניות המגיעות למוקד וגם לגבי ממצאי מבדקי בטיחות.
- יש להדגיש בנוהלים כי השיקול הבלעדי לקביעת קדימות בהסרת מפגע מסוכן הוא בטיחותי- מקצועי, ללא תלות בשיקולים תקציביים ואירגוניים.
- יש להיערך מראש (אירגונית ותקציבית) לאפשרות קבלת סיוע דחוף של קבלן חיצוני באותם ימים מסוימים בהם אין ביכולת היחידות העירוניות המטפלות בהסרת המפגעים לתת את המענה הדחוף (בשל מחסור נקודתי בכח אדם, ריבוי מטלות במועד מסוים, וכו') – ואין לדחות את ההסרה המיידית של המפגע בשל סיבות אלה.
- יש לנהל מעקב קפדני אחר ביצוע של הסרת המפגעים במסגרת הזמן שנקבעה לכך.

4. סקר הבטיחות (המבדק) השנתי

בהתאם לחוזרי מנכ"ל משרד החינוך על הרשות המקומית לבצע אחת לשנה סקר בטיחות להערכת הסכנות במוסדות החינוך הפועלים בתחומה (בתי"ס וגני ילדים), הכולל דו"ח מסכם לפי דירוג קדימויות.

זוהי בדיקה מקיפה הכוללת מרכיבי בטיחות רבים – הנעשית בהתאם לתבנית מבדק קבועה ואחידה ופרמטרים מקצועיים. את פריטי הבטיחות ניתן לבדוק בשטח בדרך של בדיקה תזותית, הערכה מקצועית והצגת תיעוד. תחומי הבדיקה העיקריים שקבע משרד החינוך: מיקום המוסד/הסביבה החיצונית (זיהום, מתח גבוה, דרכי גישה וכו'); חצר המוסד (תשתיות, מפלסים, גדר, מתקנים וכו'); כיתות, אלמנטים בבניין (חלונות וסורגים, דלתות, מעקות, ריצוף, מתקנים וכד'); חומרים, כלים וארגון הכיתות; מערכות חשמל; אולמות ספורט; מעבדות, מטבחים, חדרי מלאכה; מקלטים ופתחי חירום; מבנים יבילים.

את הבדיקות במוסדות החינוך ברשויות המקומיות יכול לבצע מי שהוסמך לכך ע"י מכון התקנים ומשרד החינוך – לאחר סיום קורס "עורכי מבדקי בטיחות במוסדות חינוך". גם מי שסיים קורס "מנהלי בטיחות במוסדות חינוך" מוסמך לערוך את המבדק. בפועל מבצעים ברשויות את המבדקים עובדי עירייה שהוסמכו כנ"ל, כשברשויות מסוימות (לפי הצרכים והאפשרויות התקציביות) נעזרים ביועצים חיצוניים מוסמכים לעניין.

בנוסף לכך משרד החינוך נוהג לבצע מטעמו מבדקים מדגמיים ברשויות. המשרד אינו מפרסם מראש את המוסדות המיועדים לבדיקה, כשלבדיקה מתלווה כנציג הרשות אחד מהקב"טים. בדיקה זו זהה במרכיביה לבדיקה השנתית שעל הרשות לעשות, ולכן ישנן רשויות שמשתמשות בה כחלק מהבדיקות השנתיות שלהן.

את המבדקים השנתיים מטעם העירייה מבצע באופן בלעדי מהנדס מבנים המועסק בתקן מפקח בנייה באגף הנדסה. הנ"ל מוסמך לבצע את הבדיקות כבוגר קורס "עורכי מבדקי בטיחות במוסדות חינוך". כמפורט בסעיף 2 ד' לעיל – עיקר עיסוקיו השוטפים של הנ"ל בטיפול במבנים ובאתרי בנייה מסוכנים בעיר (ציבוריים ופרטיים), בבטיחות בעבודה, בבטיחות באירועים עירוניים, בבטיחות באולמות ספורט וכד'.

העירייה אינה נעזרת לצורך ביצוע המבדקים ביועצים חיצוניים וכמו כן אינה משתמשת בשירותיהם של שני הקב"טים (במחלקת בטחון ושע"ח) המוסמכים גם הם לבצע את המבדקים.

הביקורת עיינה בדו"חות סקרי הבטיחות שנערכו מטעם העירייה בשנת 2013, המתויקים במשרד המהנדס. כמו כן הביקורת קיבלה לידיה ממח' בטחון העתקים של סקרי הבטיחות מטעם משרד החינוך, שנערכו במוסדות החינוך בעיר בתקופה מאוקטובר 2012 עד סוף 2013.

לגבי הבדיקות העירוניות הנערכות ע"י המהנדס נמצא כי:

- מרבית דו"חות המבדק של המהנדס הינם בדרך כלל מזכר של מספר שורות הכתוב בכתב יד על נייר רגיל, המציין בקיצור ליקויים עיקריים (רק לגבי מספר בתי"ס ישנם סיכומים מודפסים, חלקם בפירוט רב יותר).

מזכרים אלו אינם דומים בהיקף, בעומק ובפירוט למבנה הדו"ח כפי שנדרש ע"י משרד החינוך.

- עבור כ- 34% מגני הילדים (22 מתוך 65 גנים, כולל גני חט"צ וגנים חדשים) לא נמצאו דו"חות בדיקה ב- 2013 (ב- 7 גנים מתוכם נערך מבדק ע"י משרד החינוך).
עבור כל בתי הספר (למעט אחד) נמצא מזכר בדיקה.

- הבודק מעביר את ממצאי הבדיקה למנהל מחלקת תחזוקת חינוך. אם נמצא ליקוי דחוף המהווה סכנה, הנ"ל, לדבריו, מעביר לו את המידע מיידית בטלפון. מנהל מח' תחזוקת מוס"ח מעביר את ממצאי הבדיקה ליחידה המטפלת לרבות גם למחלקת חשמל ולמחלקת גינון (השייכים לאגף אחר בעירייה).

- רשימות הליקויים שנמצאו ע"י הבודק ושהועברו לטיפול מחלקת תחזוקת מוס"ח – אינם מביאים לפתיחת פנייה במוקד העירוני. כך גם לגבי מבדקי הבטיחות הנעשים ע"י יועצי משרד החינוך (הנשלחים למשרד הקב"ט וממנו מועברים למחלקת תחזוקת מוס"ח).

- בסוף 2012 נרכשה והותקנה בעירייה (אצל המהנדס הבודק, אצל מח' תחזוקת מוס"ח, ואצל מח' בטחון) תוכנה אינטרנטית ממוחשבת למבדקי בטיחות, במטרה לייעל את אופן הפקת הדו"ח ולהביא לטיפול מהיר ויסודי בממצאים. בתוכנה זו מופיעים כל סעיפי הבדיקה הנדרשים (לפי התקן הנדרש) וכן נתונים כלליים על המוסד (שם, כתובת, סמל, מוסד, טלפון וכד'). התוכנה מאפשרת הפקת סיכום מבדק (ממצאים לפי תחומי בדיקה וקדימות טיפול), וכן את פרטי עורך המבדק ותאריך הביצוע. את הממצאים ניתן להזין באופן פשוט וידידותי למשתמש גם בשטח עצמו (באמצעות טאבלט) ולהעבירם באופן מידי לגורם המתאים בעירייה (כגון למוקד). באמצעות התוכנה ניתן להפיק גם דו"חות לפי סינונים/חתיכים כגון: לפי המוסד החינוכי; לפי סוג הליקוי; לפי קדימות (דרגת הסכנה) וכד'.

לא נעשה בעירייה שימוש שוטף במערכת זו – לא באגף החינוך, לא במחלקת הביטחון ולא ע"י המהנדס הבודק. לדברי המהנדס, בשל ריבוי התפקידים והמטלות המוטלים עליו אין באפשרותו להשתמש במערכת. כמו כן, לדבריו, הוא ביקש לאשר עבורו טאבלט לצורך שימוש ניסיוני במערכת בעת הבדיקה בשטח – אולם בקשתו לא נענתה.

מכל האמור לעיל עולה כי מבדקי הבטיחות השנתיים שעל העירייה לבצע אינם נעשים באופן המקיף כנדרש ע"י משרד החינוך ובחלק ממוסדות החינוך (בעיקר בגנים) הם לא נערכים כלל אחת לשנה. הנושאים שנמצאו במבדקים כדורשי טיפול אינם נרשמים כפניית מוקד ואין מעקב אפקטיבי אחר הטיפול בהם. בבדיקת הביקורת במוסדות החינוך (סעיף 7 להלן) נמצאו בשטח מפגעים רבים שצוינו במבדקים של העירייה ושל משרד החינוך אולם הם לא טופלו – לרבות ממצאים בקדימות 1 המהווים סכנה מיידית לפגיעה בתלמידים ושהם יש לטפל מיידית.

מאחר וברשות לא נערכות בדיקות בטיחות שוטפות במהלך השנה (מעבר למבדק השנתי) ע"י גורמים עירוניים המוסמכים לבצע מבדקים, ומאחר ולא תמיד צוותי מוסדות החינוך מאתרים ו/או מקפידים לדווח על מפגעים בתחומי המוסד שלהם - הרי שחשיבות ביצוע הבדיקה השנתית רבה ביותר. התוצאה: ההתייחסות הנוכחית לממצאי המבדקים מצביעה על ליקויים משמעותיים בהגנה על התלמידים מפני אפשרות היפגעות ממפגעי בטיחות.

המלצות:

- יש לבצע את מבדקי הבטיחות בכל שנה בכל מוסדות החינוך העירוניים – באופן המקיף הנדרש לפי תבנית המבדק האחידה של משרד החינוך. הבדיקה יכולה להיעשות ע"י מספר עובדי עירייה שהם בעלי ההסמכה המקצועית לביצועה, כשניתן להיעזר (בהתאם לצורך והיכולת התקציבית) ביועצים חיצוניים.

- על מנהל אגף החינוך ומנהל מחלקת בטחון לנהל מעקב מתועד קבוע אחר ביצוע כל המבדקים.
- יש להכניס את ממצאי המבדקים (של העירייה ושל משרד החינוך) למערכת פניות המוקד מיד עם פרסום דו"ח המבדק, ולנהל מעקב אחר הטיפול בהם כמו בכל פניית מוקד (לרבות לפי הגדרת מסגרת הזמן לטיפול).
- יש לעבור לביצוע המבדקים ולכתיבתם באמצעות התוכנה המקצועית-ייעודית לצורך זה, שנרכשה ונמצאת בעירייה.
- מומלץ לפרסם דו"ח מסכם שנתי של ממצאי המבדקים **לפי סוגי המפגעים השונים ולפי מוסדות החינוך** – על מנת שניתן יהיה להפיק לקחים מקצועיים ואירגוניים נדרשים.

5. דיווחי בטיחות תקופתיים ממוסדות החינוך

בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך ("ניהול שגרת הבטיחות בבית הספר") על רכז הביטחון, הבטיחות והחירום בכל בית ספר להעביר בתחילת כל חודש, עד היום החמישי בחודש, דו"ח ביצוע חודשי לקב"ט הרשות. בין שאר הנושאים שיש לתכנן, לבצע ולדווח עליהם מידי חודש גם "בדיקת בטיחות בית ספרית – איתור ליקויים/מפגעי בטיחות גלויים לעין".

בתי הספר מתבקשים להעביר למשרד הקב"ט אחת לחודשיים רישום בטופס מיוחד "רשימת עזר לבדיקת בטיחות לעב"ט בית הספר". הרישום (בדף אחד) הוא של תחומי הבדיקה השונים בחצר ובמבנה (כגון גידור, מתקנים, חלונות, מעקות, מדרגות, דלתות, חשמל וכו'). בבדיקת הביקורת נמצא כי:

- מרבית בתי"ס מעבירים באופן שוטף את הדו"ח (שנסרק ומתועד במערכת הממוחשבת אצל הקב"טים), אולם חלק מהטפסים הם ללא תאריך וללא שם ממלא הטופס. ישנם בתי"ס שאינם מקפידים להעביר את הדו"ח, ולדברי הקב"טים הם שולחים תזכורות ובמקרים קיצוניים מערבים את אגף החינוך.
- ליקויים רבים שנמצאו בבדיקת הבטיחות המדגמית שערכה הביקורת בבתי הספר (וכן שנמצאו בדו"חות מבדקי בטיחות של משרד החינוך ושל יועץ הבטיחות העירוני) – לא צוינו בדו"חות התקופתיים מבתי"ס.

בהתאם לנוהל העירוני "דיווח פעילות תקופתית לגנת" שנמסר לכל הגנות בתחילת שנת הלימודים כחלק מהחוברת שהן מקבלות – יש לדווח לקב"ט הרשות 4 פעמים בשנה (ב- 5 לחודשים אוקטובר, ינואר, אפריל, יולי) במספר תחומים – לרבות בתחום הבטיחות. בטופס המובנה לדיווח מצוינים מרכיבי הבטיחות: מתקני חצר, חשמל, דלתות. בבדיקת הביקורת נמצא כי:

- לא כל הגנים מקפידים להעביר את הדו"חות. לדברי הקב"טים הם שולחים תזכורות ובמקרים קיצוניים מערבים את אגף החינוך.
- ליקויים רבים שנמצאו בבדיקת הבטיחות המדגמית שערכה הביקורת בגנים (וכן שנמצאו בדו"חות מבדקי בטיחות של משרד החינוך ושל יועץ הבטיחות העירוני) – לא צוינו בדו"חות של הגנות.

המלצה:

על אגף החינוך לוודא שכל מוסדות החינוך יעבירו במועד ובאופן סדיר את דו"חות הבטיחות התקופתיים, כשהטופס יהיה מלא וחתום כנדרש.

6. הטיפול בפניות למוקד בנושא הבטיחות

הפניות למוקד העירוני בנושאים הקשורים לבטיחות במוסדות חינוך מגיעות בעיקר מאנשי מוסדות החינוך (אבות בית, עב"טים, גננות).

הפניות מתויגות לפי המחלקה המטפלת, ובעיקר: מחלקת תחזוקת חינוך; מחלקת גנים ונוף; מחלקת חשמל.

כל מחלקה מקבלת לידיעה ולטיפול את הפניות "הנוגעות" אליה – ואין ריכוז של כל סוגי הפניות במערכת מקצועית אחת (לא במחלקת בטחון ולא במחלקת תחזוקת מוס"ח).

אין זמן תקן פורמלי לתיקון הליקויים/הסרת המפגעים – לא באופן כללי ולא לפי חומרת הליקויים/קדימויות.

למחלקת תחזוקת מוס"ח נותבו בשנת 2013 סה"כ 1644 פניות, מתוכן נסגרו עד 31.12.2013 98.5% מהפניות. הביקורת ביקשה נתונים לגבי משך הטיפול מפתיחת הפנייה ועד לסגירה, ולהלן הנתונים (לגבי פניות סגורות בלבד):

משך זמן הטיפול	מספר פניות	אחוז
עד 1 יום	430	26.6%
עד 3 ימים	396	24.5%
עד 5 ימים	197	12.2%
עד 7 ימים	114	7.0%
עד 12 ימים	111	6.8%
מעל 12 ימים	371	22.9%
סה"כ	1619	100.0%

קיים קושי בניתוח נתונים אלה מאחר ולא ניתן לבדוק את משך זמן הטיפול בהתייחס לחומרת המפגע/קדימויות. לדוגמה: משך הטיפול בזכוכית שבורה, מעקה שבור, חלון שבור עם סכנת נפילה, וכד'.

1644 הפניות שהגיעו בשנת 2013 למחלקת תחזוקת מוס"ח כוללות גם פניות בנושאים שאינם קשורים ישירות למפגעי בטיחות (כגון: גרפיטי; הובלות וסבלות; מרזבים, הסעות, קבלני תשתיות). לאחר ניפוי סעיפי משנה אלה סה"כ הפניות בשנת 2013 היו 1535, כדלהלן:

923 -	תחזוקת מוס"ח כללי
241 -	תקלות מים בתוך המבנה
109 -	תקלות ביוב בתוך המבנה
107 -	ריהוט ומתקני חצר
52 -	פרצה בגדר
41 -	הצפות גשמים
32 -	רשת הצללה
12 -	חוסר חול
8 -	מבנה פרוץ
6 -	מסגרות
4 -	שמשות/זגגות
1535 -	סה"כ

מעיון כללי בריכוז הפניות השנתיות נראה כי סעיף "תחזוקת מוס"ח כללי" כולל בתוכו פניות רבות מאוד הקשורות גם לסעיפים האחרים, ובעיקר: הצפות גשמים, פרצה בגדר, תקלות מים, ועוד. בבדיקה של כל הפניות ב- 6 ימים שנבחרו באקראי (15.12.13 - 20.12.13) נמצא כי: הגיעו 54 פניות, טופלו עד 24.12.13 50 פניות (92.6%) ו- 4 פניות מוגדרת כ"מתמשכות" (כגון צורך בהזמנת רכש וכו'). כמעט כל הפניות הן בנושאי מים וביוב; מדפים, מתלים; ארונות; מנעולים, שערים, גדרות סככות.

למחלקת גנים ונוף הגיעו בשנת 2013 86 פניות שתויגו בסעיף מוסדות חינוך. חלקם אינם קשורים ישירות לנושאי בטיחות (כגון: בקשה לניקוי עלים וענפים, בקשה לטיפול בגינה, בקשה לסילוק גזם וכד').

נמצאו 41 פניות הקשורות לבטיחות במוס"ח: בעיקר ענפים שעומדים ליפול, בקשה לכריתה/ גיזום; סילוק עצים שנפלו. מעיון כללי בדו"ח ריכוז הפניות נמצאו רק 3 בקשות הנוגעות ישירות למפגע בטיחותי מסוכן בחצר (גזע עץ בולט שילדים יכולים להיתקל בו ולהיפצע ובמקרה אחד דווח כי אכן נתקלו בו).

מאחר ובעת בדיקת הביקורת את הבטיחות במוסדות חינוך (סעיף 7 להלן) נמצאו מקרים לא מעטים של מפגעים בטיחותיים הקיימים בחצרות (הקשורים לגזעים, שורשים, ענפים), חלקם מסוכנים – ניתן להסיק כי לגבי מרבית המפגעים מסוג זה הקיימים בשטח לא נפתחות פניות מוקד.

כמו כן מעיון כללי בפניות נמצא כי רבות מהן טופלו במהירות, אולם עדיין הטיפול בחלקן נמשך זמן רב יחסית. לדוגמה: גזע עץ בולט ומסוכן בחצר – הטיפול נמשך 4 ימים; שיחים ליד שביל בייס המהווים מקום מסתור לילדים ומפריעים לשדה הראייה של ההורים – הטיפול נמשך 15 יום; צמחיה קוצנית בדשא של גן ילדים המונעת יציאתם לחצר – הטיפול נמשך 12 יום (כולל חג באמצע).

בהיעדר זמן תקן פורמלי מחייב בהתאם לנושא המפגע ובהתאם לחומרה/קדימות – נפגעת היכולת לפיקוח אפקטיבי אחר משך הטיפול בהסרת המפגעים.

המלצה:

- יש לרכז את כל פניות המוקד בנושאי בטיחות מוסדות חינוך המנותבות לטיפול המחלקות השונות במערכת מרכזית לצורך פיקוח ובקרה.
- יש לנהל את המעקב השוטף אחר טיפול בפניות מוקד בנושאי בטיחות בהתאם לזמן תקן פורמלי מחייב, שיקבע בהתייחס לחומרת המפגע ולהגדרת הקדימויות של משרד החינוך.

7. ממצאי בדיקת בטיחות שבוצעה ע"י הביקורת

הביקורת ערכה בדיקות פתע מדגמיות ב- 6 בתי ספר וב- 11 גני ילדים ברחבי העיר. בחלק מבתי"ס נפגשה הביקורת עם המנהלות, ובכולם עם רכז/ת הבטיחות ו/או עם אב הבית. בגנים נכחה הגננת. לביקורת נלווה יועץ הבטיחות של העירייה.

הנושאים שנבדקו (חזותית-כללית): חצר המוסד (גדר, שערים, מתקנים, מפלסים ומפגעים שונים); דלתות, חלונות, מעקות/מסעדי יד ומפגעים שונים. 3 מבתי"ס ו- 6 מהגנים הם בעיר "החדשה", 2 בתי"ס ו- 5 גנים הם בעיר "הוותיקה", ובי"ס אחד בתפר בין שני חלקי העיר.

הביקורת השוותה את ממצאיה למבדקים קודמים של יועצי משרד החינוך (במוסדות שם הם בוצעו) ולדו"חות בדיקה קודמים של יועץ הבטיחות העירוני. להלן עיקרי הממצאים (ליקויים שנתגלו) במוסדות שנבדקו:

מס'	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	בדיקות קודמות/הערות
1.	בי"ס "נוה דליה" (12.1.14)	מבדק יועץ משרד החינוך 14.8.13, בדיקת יועץ בטיחות עירייה 10.5.13.
	שוחות ביוב בולטות מעל פני הקרקע, אבנים זרוקות בחצר. סכנת התקלות והיפגעות	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 וכמו כן בדו"ח יועץ בטיחות העירייה. המפגעים המסוכנים עדיין קיימים.
	חסרים מגיני אצבעות לדלתות. סכנת הילכדות אצבעות	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 וכמו כן בדו"ח יועץ בטיחות העירייה. הנ"ל כותב: "הערתי בעבר, לא בוצע, חמור מאוד". המפגעים המסוכנים עדיין קיימים.
	גזעי ושורשי עצים בולטים מעל פני הקרקע. סכנת היתקלות והיפגעות.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה. המפגעים המסוכנים עדיין קיימים.
	גדר רשת הפונה לרחוב קיבוץ גלויות רופפת ואינה יציבה; גדר רשת היקפית עם חודים בחלק העליון; מעקה בחצר סמוך למגרש לא תקני – יש אפשרות טיפוס; חסרות אבנים בטריבונוט; מתקן טיפוס לא יציב; מגוף כיבוי אש מאחורי בנין תקשורת עם ארגז פח שבור ורופף. סכנת היתקלות והיפגעות.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה. המפגעים עדיין קיימים.
	צינורות השקיה בולטים ורופפים בחצר צפונית-מערבית. סכנת היתקלות והיפגעות.	
	סורגים רופפים וחדים מתחת למדרגות למקלט עליון (צד צפון-מזרח). סכנת היפגעות.	
	חוטשי חשמל גלויים בקיר חיצוני דרום-מערבי בבניין הראשי (מעל משרד אב-הבית). סכנת התחשמלות.	
	במספר כיתות קופסאות ביקורת חשמל בכיתות (במיקום גבוה) ללא מכסה.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	מבנה הקראוון בחצר של כיתת אמנות נתמך, באחת הפינות, על ערימת אבנים שחלקן שבורות.	
	חלק תחתון שער חירום המשותף עם בי"ס "נופים" גבוה מהקרקע ב- 23 ס"מ (במקום עד 10 ס"מ). אפשרות כניסה/יציאה מתחתיו.	
2.	בי"ס "נופים" (12.1.14)	בדיקת יועץ בטיחות עירייה 28.5.2013
	מעקה במסדרון קומה שנייה בגובה 1 מטר ממדרג רגל, כשמצד שני 4.5 מטר עד הרצפה. סכנת נפילה מגובה רב.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה. המפגע המסוכן קיים.
	בקצה מערבי של טריבונוט בחצר יש קיר בגובה 1.2 מטר, כשמצד שני 3.9 מטר עד הרצפה (חצר המתנ"ס), ובמקום אחר 2.1 מטר עד הרצפה. סכנת נפילה מגובה רב.	

בדיקות קודמות/הערות	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.	שוחות ביוב בולטות בחצר	
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.	גדרות חיצוניות עם קצוות חדים. סכנת היפצעות.	
	גדר אבן בירידה לחצה אחורית בגובה 60 ס"מ כשמצד שני 1.3 מטר. סכנת נפילה.	
	שיחים חדים בולטים ליד שבילי ההליכה. סכנת היפצעות.	
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.	נורות בשירותים לא מוגנות.	
	קופסת מערכת השקיה בחצר קדמית, דלת פתוחה ברז (שיבר) עגול שבור. סכנת היחתכות.	
	במתקן + צנרת מים מרכזית בחצר (לכל המתחם בסביבה): חלקי צנרת בולטים ושבורים – סכנת היפגעות; קופסת המערכת פרוצה ללא דלת.	
	מתחם אשפה בחצר צד מערב – גובה 1.8 מטר, ילדים מטפסים על הצנרת הצמודה, עולים לגג ועוברים לצד שני. סכנת נפילה.	
	במעבר מאולם ספורט ויציאה מבי"ס (חצר מערבית) באמצע השטח צינור כיבוי אש בגובה 1.3 מטר. סכנת היפגעות.	
בדיקת יועץ בטיחות עירייה 8.1.13	בי"ס "אפק" (12.1.14)	3.
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה. המפגע המסוכן עדיין קיים	בחלונות מרבית הכיתות אין מגביל נפילה. סכנת נפילה	
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.	במושבי מגרש הספורט (בטריבונות) סדקים ואבנים חסרות.	
	בבסיס עמוד תאורה ליד מגרש ספורט צד מזרח – בטון שבור ופלטת ברזל (בסיס) חשופה.	
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.	אבנים פזורות ובולטות בחצר.	
נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה. המפגע המסוכן עדיין קיים.	בדלתות ראשיות לביה"ס אין מגינים ומאיטים.	
	צינור 2 צול בחצר עם מגוף בולט לא מוגן – סכנת היפצעות.	
	בנישה בחצר ליד יציאה אחורית צינור ניקוז פלסטיק שבור עם קצוות חדים ומסוכנים.	
	ספסלי עץ בחצר שבורים – חדים. סכנת היפצעות.	
	שיח בחצר עם ענפים שבורים חדים – סכנת היפצעות.	

מס'	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	בדיקות קודמות/הערות
4.	בי"ס רמב"ם (27.1.14)	מבדק יועץ משרד החינוך (19.8.13), בדיקת יועץ בטיחות עירייה 18.4.13.
	דלת כניסה ראשית ללא מגיני אצבעות.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1. המפגע המסוכן עדיין קיים.
	בקומות הגבוהות בתוך מעקה בטון יש פתחים עליהם ניתן לטפס וכך יש סף דריכה גבוה כשמצד שני מספר מטרים עד הרצפה. סכנת טיפוס ונפילה מגובה רב. ליד יציאה מזרחית מעקה שלפניו מדרגה היוצרת גובה של 95 ס"מ בלבד כשמצד שני מספר מטרים עד הרצפה. סכנת נפילה מגובה רב.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1. המפגע המסוכן עדיין קיים.
	מדרגות הירידה לחצר (צד מזרח) שבורות, ללא פסי החלקה וחסר מאחזי יד בצד אחד.	
	במדרגות יש מאחזי יד בצד אחד בלבד.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	בין בי"ס למגרש הספורט מעקה בטון לכל האורך – מצד אחד גובה 80-65 ס"מ, מצד שני 30 ס"מ.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	בחצר שולחנות בטון מרובעים, סכנת היפגעות מהזוויות שלהם.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	שוחות ביוב בולטות ליד המקלט. סכנת היפגעות.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	בחצר שני גזעי עצים שנכרתו בגובה 1 מטר וכן גזעים וענפים בולטים במקומות נוספים.	
	מדרגות ירידה למקלט בגבהים שונים.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
5.	בי"ס "אוהל שלום" (27.1.14)	מבדק יועץ משרד החינוך 14.10.12, דו"ח יועץ בטיחות עירייה 2.7.13, מכתב המנהלת למנהל מחלקת תחזוקת מוס"ח מיום 21.8.14.
	שוחות ביוב רבות בולטות, אבנים בולטות בכל שטח ביה"ס, גזעי עצים בולטים, צנרת מים בולטת – כל אלו בהיקפים גדולים בכל שטח ביה"ס. סכנה מיידית להיתקלות ולנפילה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1, בדו"ח יועץ בטיחות עירייה ובמכתב מנהלת ביה"ס. המפגעים המסוכנים עדיין קיימים.
	גדר היקפית בי"ס (בחלק מסוים) רופפת, חלקים בולטים – סכנת פציעה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 (חלק תוקן), ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	במתקני טיפוס חסר חומר ריפוד מתחת ואבני שפה מונחות בסמוך. סכנת נפילה מגובה ופציעה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 ובמכתב מנהלת ביה"ס.
	שערי ביה"ס אינם נפתחים החוצה.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	סורגי שער ראשי ניתנים למתיחה לרוחב – ילדים מנסים להיכנס כשהשער סגור. סכנת הילכדות ראש.	

מס'	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	בדיקות קודמות/הערות
	כלובי מתקני שמע בחצר ביה"ס – המרווח בין הסורגים 14 ס"מ. סכנת הילכדות ראש.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 ובמכתב מנהלת ביה"ס. המפגע המסוכן עדיין קיים.
	מושבבים מבטון ליד השולחנות בחצר שבורים. סכנת פציעה.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	מתקן מסגרת מתכת למזגן (ריק) בגובה נמוך ליד אולם הספורט. חשש להיתקלות ופגיעה.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	מגרש כדורעף בחצר חסר חול, בורות.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
	במדרגות בכל הקומות יש מאחזי יד אחד בלבד.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	במבנה יביל בחצר מרווח גדול בין המבנה לקרקע. סכנת הילכדות ילדים.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
	צינור "נחש" לטיפוס ומשחק ללא חול ריפוד למטה ונמצא ליד מסלול תנועת התלמידים בחצר. חשש לנפילה והיתקלות.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
	5 עמודי תאורה סביב החצר האחורית חסרי כיסוי לבסיס הנורות והחוטים ובתי המנורה גלויים וחשופים למים. כמו כן סכנה מטיפוס אפשרי של תלמידים.	
	מעקות בחצר בגובה נמוך מהתקן.	נכתב (חלק) בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	ברזל בולט מתוך השיחים בחצר ביה"ס. סכנת היפצעות מידית.	
6.	בי"ס "היובל" (27.1.14)	בדיקת יועץ בטיחות עירייה 3.3.2013.
	חלונות בביה"ס בקומות גבוהות ללא מגביל פתיחה. סכנת נפילה.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה תחת הערת "מיד"י.
	חסרים מגיני אצבעות בדלתות כניסה/יציאה ראשיות: בדלת הקדמית של ביה"ס, בדלת יציאה לטריבונות ובדלת יציאה לחצר לימודית.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה (אם כי אינו מצייין באילו דלתות).
	אבנים משתלבות שקועות – משטח לא אחיד.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
7.	גן "אקליפטוס" (27.1.14)	מבדק יועץ משרד החינוך 25.12.13, בדיקת יועץ בטיחות עירייה 5.6.13.
	בחצר מכסה ביוב בולט, סכנת היתקלות ופגיעה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה. המפגע עדיין קיים.
	דלת כניסה ראשית נפתחת פנימה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	בחצר מקום מסתור המקשה על השליטה והבקרה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
	נורות ללא מגן.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	בחצר 2 גזעים בולטים. סכנת היתקלות ופגיעה	

מס'	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	בדיקות קודמות/הערות
8.	<u>גן "אורן" (27.1.14)</u>	מבדק יועץ משרד החינוך 23.12.13, בדיקת יועץ בטיחות עירייה 10.7.13.
	קופסת שקעי חשמל בפינת מחשב לא מקובעת לקיר.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1.
9.	<u>גן "חצב" (27.1.14)</u>	דו"ח יועץ בטיחות עירייה 14.6.13.
	גופי תאורה לא מוגנים.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
10.	<u>גן "ברוש" (27.1.14)</u>	מבדק יועץ בטיחות משרד החינוך 23.12.13 ודו"ח יועץ בטיחות עירייה 7.6.13.
	אין מעקה בטיחות ביציאה משער הגן בין המדרכה לכביש.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה (מצוין כקדימות 1). המפגע המסוכן עדיין קיים.
	גדר היקפית עם חודים בולטים.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1 ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה (מצוין כקדימות 1).
	דלת כניסה ראשית נפתחת פנימה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
	מכסה ביוב בולט מעל פני הקרקע בחצר.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	גופי תאורה לא מוגנים.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך ובדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	<u>גן "סביון" (27.1.14)</u>	לא נמצאו דו"חות בדיקה 2013.
	בקצה המגלשה אין חול שמרכז את סוף הגלישה. חסר חול בארגז החול.	
בחצר מפוזר חול מעורב בחצץ דק והילדים נוהגים לזרוק את החצץ אחד על השני (גן חינוך מיוחד).	הבקשה להסרת החצץ נמצאת בדו"ח הגנת מ- 29.9.13 שהועבר לקב"ט מוסדות חינוך.	
12.	<u>"גן אלמוג" במתחם ביי"ס "נוה דליה" (12.1.14)</u>	דו"ח יועץ בטיחות עירייה 10.5.13.
	ארונות לא מקובעים לקיר.	
	סכנת נפילה על ילדים.	
	חסר מאט בדלת יציאה לחצר.	
	גדר חיצונית רופפת ביותר.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	לא נמצאו מטפים.	
נורות לא מוגנות.		

מס'	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	בדיקות קודמות/הערות
13.	גן "ספיר" במתחם בי"ס "נוה דליה" (12.1.14)	דו"ח יועץ בטיחות עירייה 10.5.13, 24.5.13.
	ארונות לא מקובעים לקיר. סכנת נפילה על ילדים.	
	חסר מעט בדלת יציאה לחצר.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	גזע עץ בולט וחד. סכנה מיידית.	יועץ בטיחות עירייה כתב להסירו בביצוע מידי. המפגע עדיין קיים.
	צינורות השקיה בולטים בחצר מעל פני הקרקע. סכנת היתקלות ונפילה.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	מנורות לא מוגנות.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	מסגרת עץ ארגז חול שבורה ומהווה מפגע בולט.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	מערכת מים בחצר – עם סורגים חדים. יש אפשרות טיפוס, נפילה והיפצעות, חלק מכוסה ביוטה רופפת, מגוף ברז בולט ומסוכן.	דו"ח יועץ בטיחות עירייה נכתב: "יש לתת פתרון בטוח אחר על מנת לשמור על בטיחות הילדים".
	נמצא בגן מטף אחד בלבד.	
14.	גן "ענבר" במתחם בי"ס "נוה דליה" (12.1.14)	לא נמצאו דו"חות בדיקה 2013.
	חסרים מאיטי דלת ומגיני אצבעות בשתי דלתות.	
	מגוף ברז כיבוי אש בולט – סכנת היפצעות.	
	שורשי עץ בולטים בחצר.	
	גדר חיצונית מערבית רופפת מאד.	
	נורות לא מוגנות.	
	לא נמצאו מטפים.	
15.	גן "חרמון" במתחם בי"ס "נופים" (12.1.14)	דו"ח יועץ בטיחות עירייה – 23.5.13.
	בטון בולט בחצר בחיבור בין המשטח המרוצף ובין המתקנים. סכנת היתקלות ונפילה.	
	גדר רשת צהובה בחצר – סף מדרג הגובה הוא 80 ס"מ כשמצד שני גובה 1.60 מטר.	
	חומרי ניקוי בארון לא נעול בחצר.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	נורות בשירותים לא מוגנות.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	ענפים בולטים חדים בחצר.	

מס'	ממצאים בולטים בבדיקת הביקורת	בדיקות קודמות/הערות
16.	גן "גלבע" במתחם בי"ס "נופים" (12.1.14)	דו"ח יועץ בטיחות עירייה 28.5.13.
	חסרים מעצורים ומאיטי דלת בדלתות יציאה לחצר.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	נורות בשירותים לא מוגנות.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	ארון לא מקובע לקיר. סכנת נפילה על ילדים.	
	הגדר המשותפת לגן "תבור" מחוזקת באזיקונים – רופפת ומתנדנדת.	
	גדר חיצונית מרווח המאפשר יציאת ילדים.	נכתב בדו"ח יועץ בטיחות עירייה.
	במבואה המשותפת למספר גנים כבל חשמל (של מזגן) גלוי על הקיר (לא בתוך תעלה).	
17.	גן תבור" במתחם בי"ס "נופים" (12.1.14)	מבדק יועץ משרד החינוך 14.10.12
	נורות חשמל לא מוגנות.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך.
	בדלתות לחצר אין מאט דלת.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1.
	צנרת מים בולטת מעל פני הקרקע. סכנת היתקלות ונפילה.	נכתב בדו"ח יועץ משרד החינוך בקדימות 1.
	מנורה בקצה הגן בחוץ ניתקה מהתקרה ותלויה על חוט החשמל בלבד. סכנה מיידית לנפילה ופגיעה.	

הביקורת בדקה גם את ריכוז פניות המוקד בשנת 2013 של כל אחד ממוסדות החינוך לעיל שנבדקו ע"י הביקורת.

נמצא כי מרבית המפגעים שאותרו ע"י הביקורת ו/או המפגעים שנמצאו במבדקי משרד החינוך ויועץ הבטיחות של העירייה – לא היו רשומים/מתועדים כפניית מוקד.

מכל המפורט לעיל עולה כי :

- **מפגעים רבים שנמצאו בשטח ודווחו בדו"חות של יועצי משרד החינוך ו/או יועץ הבטיחות העירוני – נשארו ולא טופלו במשך תקופה ארוכה. חלק ניכר מהם הם מפגעים שהטיפול לצורך הסרתם אינו מצריך תקציב גדול. בכלל זאת לא טופלו מפגעים המהווים סכנה מוחשית ושדורגו בקדימות 1 (שאותם חובה לסלק מידי).**

בכך יש פגיעה קשה בשמירה על בטיחותם של התלמידים במוסדות החינוך ואי-מילוי ההוראות המקצועיות.

- **אין פיקוח ובקרה שוטפים ויעילים על הסרת המפגעים שדווחו במבדקים.**

- מרבית המפגעים שנמצאו בשטח הן ע"י הביקורת ו/או ע"י יועצי הבטיחות של משרד החינוך והעירייה – לא היו מתועדים במערך פניות המוקד ולא בדיווחים התקופתיים שעל מוסדות החינוך לשלוח למשרד הקב"ט. מכאן: **תרומתם של אנשי מוסדות החינוך (מנהלים, עב"טים, אבות-בית, גננות) באיתור ו/או בתיעוד הליקויים היא קטנה.**

- מפגעים לא מעטים הם מהסוג שבאחריות הטיפול של אגף שפ"ע: גזעי עצים ושורשים בולטים; שיחים חדים ודוקרניים; צנרת מים וברזים בולטים, וכד'.

- גם מבדיקת הביקורת וגם מדו"חות יועצי הבטיחות של משרד החינוך והעירייה נראה כי קיימת בעיה קבועה של חוסר באביזר/אביזרים לצורך מניעת מערכת אצבעות (בעיקר מגיני אצבעות ומאיטים). הטיפול בנושא זה פשוט יחסית ואין מחסור באמצעים/חלקים – אולם למרות זאת במקרים רבים נמשך ליקוי זה (המדורג בקדימות 1 של משרד החינוך) לאורך תקופה ארוכה. החל מנובמבר 2013 כל הטיפול בנושא זה בבתי הספר ברשות המקומית (רכישה וביצוע התיקון) הועבר לידי מנהל בתי"ס (בגנים ממשיכה לטפל מחלקת תחזוקת מוס"ח).

המלצות:

- יש לכלול את כל ממצאי דו"חות יועצי הבטיחות בתוך מסגרת פניות המוקד, לרבות קביעת הקדימויות וטווח הזמן לסיום הטיפול, ולנהל הסדרי בקרה ומעקב קפדניים (באמצעות המערכת הממוחשבת) אחר הטיפול בכל ליקוי/מפגע שנמצאו.

- על אגף החינוך לרענן את ההנחיות לאנשי מוסדות החינוך לגבי בדיקה, איתור ודיווח על מפגעים ולנהל מעקב אחר שיתוף הפעולה שלהם.

- על אגף שפי"ע לערוך ביקורות יזומות מטעמו במשך השנה בכל מוסדות החינוך על מנת לטפל בנושאי עצים/צמחיה ובנושאי צנרת מים.
- על אגף החינוך להגביר את הפיקוח והבקרה במוסדות החינוך (לרבות בדיקות פתע) בכל הקשור לקיומם התקין של אביזרים לצורך מניעת מערכת אצבעות.

8. בדיקת מתקני משחקים בגנים

- לפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך ("הבטחת הבטיחות בגני הילדים") יש לבצע במתקני המשחקים בגנים שלוש בדיקות תקופתיות (זאת לפי תקן מתקני משחקים 1498):
- **בדיקה חודשית:** בדיקה זו מתבצעת על ידי הרשות המקומית והבעלות. מבצע אותה איש תחזוקה העובר על המתקנים ובודק את שלמות החלקים, את טיב החיבורים והשרשראות של הנדנדות, את החיבורים לקרקע ואת המצעים מתחת למתקנים וסביבם.
 - **בדיקה שנתית:** פעם בשנה מתבצעת בדיקה של כלל המתקנים על ידי מהנדס או הנדסאי או טכנאי שהוכשרו ואושרו על ידי מכון התקנים הישראלי לבדוק מתקני משחקים.
 - **בדיקה תלת-שנתית:** פעם בשלוש שנים מבוצעת בדיקה של מעבדה מוסמכת לבדיקת מתקני משחקים של מכון התקנים הישראלי או מעבדה שאושרה לבדוק מתקני משחקים מטעם מכון התקנים.

כמו כן נקבע בחוזר כי לאחר שנבדקו המתקנים ואותרו הליקויים תדאג הרשות לתיקון ליקויים אלו. **מנהלת הגן תוודא כי פעולות התחזוקה והתיקון מתקיימות ומתבצעות.** מתקנים שלא תוקנו יורחקו מידידת משטח הגן.

העירייה מבצעת את הבדיקות החודשיות (לרבות האחזקה השוטפת) והשנתיות באמצעות חברה חיצונית.

בבדיקת הביקורת נמצא כי כל חודש נשלח מהחברה לעירייה לגבי כל גן טופס "בדיקה חזותית חודשית של מתקני משחק".

הגננת אינה מתבקשת לחתום על הטופס – לא לגבי הגעת הבודק ולא לגבי ממצאיו.

עם תחילת שנת הלימודים החברה נותנת אישור תו-תקן לפי דרישות מכון התקנים. ב- 17.9.13 ניתן אישור ל- 59 גנים ברשות.

המלצה:

הביקורת ממליצה כי בכל עת שנציג החברה מגיע לבדיקה במתקני גן הילדים – הגננת תחתום על קיום הבדיקה וממצאיה.

9. ציוד עזרה ראשונה בגנים

בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך ("הבטחת הבטיחות בגן הילדים") צריך להימצא בכל גן תרמיל עזרה ראשונה ובו הציוד המפורט ברשימה. על כל בקבוק וקופסה בציוד יש לציין בבירור תוכנם והוראות השימוש בהם, ובכלל זה התאריך שבו יפוג תוקפם.

בגנים העירוניים ברשות ישנם שני סוגי תיקי עזרה ראשונה: תיק אחד המיועד לשעת חירום (ולא לטיפול שוטף בילדים) שמחולק לגנים ע"י מחלקת בטחון, והימצאותו בגן נבדק באופן שוטף ע"י חברת האבטחה המופעלת ע"י מחלקת בטחון.

התיק השני הוא תיק לצרכים שוטפים של עזרה ראשונה, בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך, כשהטיפול בנושא זה נעשה ע"י מחלקת גני ילדים. מחלקה זו רוכשת ומנפקת תיקי ע"ר לכל גן חדש שנפתח, כאשר גנים ותיקים שקיבלו בעבר תיקים צריכים לטפל בעצמם בחידוש מלאי הציוד שבתיק (עקב שימוש או עקב פקיעת תוקף), במסגרת התקציב השוטף שעומד לרשות כל גן. לפי נתונים שנמסרו לביקורת ממחלקת גני ילדים, בשנים 2010 – 2013 נופקו תיקים חדשים ל - 15 גנים (מתוך 65 גנים קיימים בעת הביקורת).

אין כל גורם המנהל מעקב שוטף אחר הימצאות התיקים, אחר תכולת התיקים ואחר תקינות הציוד.

במסגרת הבדיקה המדגמית של מרכיבי הבטיחות השונים שערכה הביקורת בגני ילדים עירוניים – נבדקו, בין השאר, גם הימצאות תיק ע"ר וכן תכולתו (באופן כללי). להלן חלק מהממצאים:

גן "חצבי": בתיק ע"ר ציוד חלקי מאוד (בעיקר תחבושות וגזות) ישן מאוד ולא ראוי לשימוש (גזות מספטמבר 1998).

גן "אורן": תיק ע"ר ישן מאוד עם ציוד חלקי ולא ראוי לשימוש. פולידין מאוגוסט 2003, אלכוהול מנובמבר 2004.

גן "חרמון": תיק ע"ר מונח בתוך ארון במטבח, מוסתר ע"י ציוד אחר. ישן וכולל ציוד מ- 1998 ומ- 2002.

גן "סביון": תיק ע"ר ישן וציוד חלקי ביותר, עם פקיעת תוקף ב- 2003.

גן "ברוש": ציוד ע"ר בקופסה (אין תיק), כולל מספר תחבושות וגזות בלבד.

גן "ספיר": ציוד ע"ר בקופסאות (אין תיק). ציוד דל הכולל פלסטרים, צמר גפן וסביעור בלבד.

גן "גלבווע": ציוד ע"ר דל בקופסה, בעיקר תחבושות ופלסטרים.

גן "אלמוג": לא נמצא תיק ע"ר, ישנם מספר פריטים בודדים.

מהממצאים עולה הזנחה רבה בכל הנוגע להימצאות תיקים תקינים עם הציוד הנדרש במצב שמיש וכן היעדר פיקוח על הגנים בנושא זה.

כמו כן מצאה הביקורת כי בחלק מהגנים גננות מחליפות (או מפעילות של הגן בחלק השני של היום) אינן יודעות את מיקום תיקי העזרה הראשונה.

המלצות:

- יש לפעול לאלתר לשדרוג תיקי העזרה הראשונה ותכולתם בכל הגנים והבאתם למצב הנדרש בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך.
- יש להתחיל ולנהל לאלתר פיקוח שוטף ומתועד אחר ציוד העזרה הראשונה בגנים ותיקונותו (אפשרות ביצוע הפיקוח ע"י סיירי הביטחון הבודקים את תיקי הע"ר לחירום בגנים).
- יש לרענן את המידע אצל כל בעל תפקיד בכל הגנים לגבי מיקום תיק העזרה הראשונה.

10. בטיחות אש במוסדות החינוך

עפ"י חוזר מנכ"ל משרד החינוך (פברואר 2013) ההנחיות המקצועיות המחייבות בתחום בטיחות האש הן אלו המפורטות בהוראה 523 של הרשות הארצית לכבאות ולהצלה (המתייחסת למוסדות החינוך למיניהם).

בתחום זה מעסיקה העירייה חברה קבלנית שמטפלת באספקת הציוד, בבדיקתו התקופתית (אחת לשנה) ובכל נושא התחזוקה של הציוד. את הטיפול בנושא מרכז אחד הקב"טים במחלקת בטחון. החברה שולחת דיווחי ביצוע וכל החומר מרוכז במערכת הממוחשבת במשרד מחלקת בטחון. מכבי האש מקיימים בדיקות בכל מוסדות החינוך (תמורת תשלום) לגבי קיומם של אמצעי כיבוי בכמות התקנית הנדרשת (הבדיקה אינה של תקינות הציוד). בביקורות היוזמות במהלך השנה של הקב"טים במוסדות החינוך, נבדק גם נושא כיבוי האש (כאחד מהסעיפים המובנים בטופס הבדיקה).

ממצאי הביקורת מעלים כי המעקב והבקרה בתחום זה תקינים.

עם זאת, כאשר נציג החברה הקבלנית מגיע לטיפול שנתי בגן הילדים, הגננת אינה נדרשת להחתים אותו על ביצוע העבודה (בבתי"ס אב הבית נדרש להתלוות אל נציג החברה).

המלצה:

הביקורת ממליצה כי בכל עת שנציג החברה מגיע לבדיקה של ציוד כיבוי האש – הגננת תחתום על קיום הבדיקה וממצאיה.

11. תאונות בשל מפגע בטיחותי במוסדות חינוך

מרבית התאונות במוסדות החינוך נגרמות, בדרך כלל, בשל גורם אנושי-התנהגותי של התלמידים (מעידות, דחיפות, התנגשויות, אי-שמירת כללי בטיחות, התנהגות מסוכנת, כושר שיפוט וערכים לקויים, היפגעות בפעילויות בבי"ס ובטוילים, שימוש לא זהיר במכשירים ובציוד, וכד'). מיעוטן נגרם בשל מפגע בטיחותי-פיסי.

הביקורת סקרה 102 דו"חות משנת 2012 מסוג "דיווח ראשוני על תאונה/דו"ח אירוע תאונה" (מתוך כלל הדו"חות בשנה זו). **מסקירה כללית זו נמצא כי רק ב- 2 מקרים מתוך 102 מקרי הדו"ח – התאונה נבעה, לכאורה, ממפגע בטיחותי-פיסי.**

בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך ע"ג 1(א) מאוגוסט 2012 על מנהל המוסד החינוכי, ובכלל זה גננת, חלה החובה לדווח למשרד החינוך על כל תאונה שאירעה לתלמיד במהלך פעילות רשמית של המוסד החינוכי **שבעקבותיה נדרש טיפול רפואי**. במקרים שלהלן הדיווח (למחוז) חייב להיות **מידי**: מקרה מוות; פציעה אנושה או נזק גופני חמור; יותר מתלמיד אחד נפגע בו-זמנית מאותה סיבה; **הגורם לתאונה הוא מפגע בטיחותי מסוכן**. מבחינת משרד החינוך, דו"ח על תאונה משמש תיעוד לצורך הצגת התאונה במקרה שהמשרד/עובדיו יתבעו.

חוזר מנכ"ל משרד החינוך תשע"ג/2(א) מאוקטובר 2012 מתייחס לדיווח על אירוע חריג/חירום הקורה במסגרת המוסד החינוכי שמחייב טיפול מידי בשל רגישותו או השפעתו המידית על ביטחונם/ביטחונם של התלמידים וסגל ההוראה. ההגדרה לאירוע זה היא **"פעולה/תאונה/תקלה ביטחונית/בטיחותית שאירעה במוסד חינוכי... אשר חורג מהשגרה וכן כל מקרה של פציעת תלמיד/עובד מוסד חינוכי שפונה ואושפז בבית חולים ושל היעדרות תלמיד ממוסד החינוך ומביתו"**. דיווח ראשוני במקרה זה צריך להימסר טלפונית מיד עם היוודע דבר האירוע ממנהל המוסד החינוכי לקב"ט הרשות המקומית ולמפקח הממונה. דיווח משלים בכתב צריך להיות מועבר על גבי טופס מתאים עד 24 שעות מהאירוע. הנחיות בנוסח דומה לחוזר הנ"ל קיימות בעירייה מטעם מחלקת הביטחון – אולם הן חסרות את המילה "בטיחותית" הקיימת בחוזר המנכ"ל ומתייחסות רק למונח "ביטחוני". המשמעות: הנהלה לא מתייחס לאירוע חירום/חריג כתוצאה מתקלה בטיחותית.

דו"ח מבקר המדינה לשנת 2011 בפרק "פעולות למניעת תאונות במערכת החינוך" מעיר כי קיים חשש שבתני הספר מדווחים למשרד החינוך רק על שיעור קטן מכלל התאונות... וכי למעשה אין בידי המשרד נתונים מלאים על כל התאונות שאירעו במערכת החינוך בכל שנה". לדברי מנהל מחלקת בטחון בעירייה נמסר לו דיווח על כל אירוע חריג/חירום. לגבי תאונות "שוטפות" שאינן בבחינת מקרים חמורים (לפי הגדרות חוזרי מנכ"ל משרד החינוך) חובת הדיווח של מנהלי מוסדות החינוך היא ישירות למשרד החינוך, ויש להניח שרק חלק מדו"חות התאונה מגיעים לידי.

המלצות:

- מומלץ להנחות את כל מנהלי מוסדות החינוך לדווח בכתב לאגף החינוך ולמחלקת הביטחון על כל תאונה (גם בדרגת חומרה קלה) הנובעת ממפגע בטיחותי-פיסי בשטח ביה"ס. לאחר קבלת כל דיווח כזה רצוי לבדוק האם לפני המקרה המפגע אותר והאם דווח עליו; ואת תהליך הטיפול במפגע לאחר קבלת הדיווח עליו. בדיקה זו חיונית לצורך הפקת לקחים וייעול הבקרה בתחום הבטיחות במוסדות החינוך.
- את הטיפול בנושא זה, באמצעות מערכת ממוחשבת, אמור לרכז "מנהל הבטיחות במוסדות החינוך" – אם ימונה בעל תפקיד כזה כמומלץ בדו"ח ביקורת זה.